

KLAGANDE

Stadsdelsnämnden Norra Hisingen i Göteborgs kommun
Box 4053
422 04 Hisings Backa

MOTPART

██████████ ██████████

Ombud: Jurist Johan Törvik
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 23 september 2016 i mål nr 2956-16, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Stadsdelsnämnden Norra Hisingen yrkar att förvaltningsrättens dom ska upphävas och stadsdelsnämndens beslut fastställas samt anför följande.

Även om ██████████ behov av hjälp återkommer regelbundet, gällande främst toalettbesök, är hennes behov inte av så omfattande hjälpkaraktär att hon ska beviljas insatsen personlig assistans. Hennes föräldrar hjälper henne med toalettbesöken, men det framgår att hon de

flesta gångerna vill klara av dem på egen hand samt i stort faktiskt klarar besöken själv.

Tiden för [REDACTED] grundläggande behov bedöms uppgå till 4 timmar 59 minuter per vecka. Om hänsyn därutöver tas till matning via PEG som grundläggande behov uppgår tiden till 7 timmar 19 minuter, vilket är en tidsåtgång som inte per automatik ger rätt till personlig assistans. Hela momentet med matning via PEG kan dock inte betraktas som personnära och integritetskänsligt. Det är enbart tiden för på- och avkoppling som skulle kunna beaktas som grundläggande då det är kroppsnära. Detta leder till att endast en lägre tidsåtgång om några minuter per natt skulle kunna godtas.

Det ansvar som en förälder har enligt föräldrabalken, att ansvara för barnets personliga förhållanden och se till att barnets behov blir tillgodosedda med hänsyn till ålder, utveckling och övriga omständigheter, är detsamma oavsett om barnet har ett funktionshinder eller inte. I [REDACTED] fall bedöms hennes hjälpbehov inte föranleda ett så omfattande behov av stöd att det ska ge rätt till personlig assistans eftersom det framkommer att hon klarar vardagliga göromål såsom av- och påklädning samt viss personlig hygien. Hennes medicinska situation gör att hon skulle vara i behov av aktiv tillsyn, men hon har ingen psykisk problematik, vilket gör att tillsynen blir ett övrigt behov.

[REDACTED] anser att överklagandet ska avslås och anför följande.

Matningen går till så att en vuxen trycker in maten genom en spruta i en slang kopplad direkt till henne. Det kan förutsättas att ett sådant moment i de flesta situationer kan anses som ett känsligt förfarande. Att pressa in mat i en funktionsnedsatt persons mage genom en spruta kan svårligen anses vara att undanta från de grundläggande behoven. Hon behöver hjälp med att

matas fast med en annan typ av hjälpmedel, istället för med sked matas hon via en spruta in i en PEG som sitter i magen.

Hon har behov av integritetsnära hjälp ett stort antal gånger per dag. Någon annan insats som kan tillgodose behovet finns inte. Att hon vill försöka själv bör inte vara till hennes nackdel då det framgår att föräldrarna ändå av hygieniska skäl behöver hjälpa henne med momentet.

Försäkringskassan kom vid sin bedömning av de grundläggande behovens omfattning fram till att hon behövde hjälp 9 timmar 10 minuter per vecka. Detta talar för att hennes hjälpbehov klart överstiger de av kommunen beräknade timmarna.

Föräldraansvaret för rent fysiska hjälpbehov torde vara obefintligt när ett barn fyllt nio år.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om [REDACTED] hjälpbehov avseende de grundläggande behoven är av sådan omfattning att hon har rätt till personlig assistans.

Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom den 13 april 2018 i mål nr 682-17 anfört följande. Näringstillförsel i form av sondmatning ingår i begreppet måltid och är ett grundläggande behov. I vilken utsträckning hjälp med ett grundläggande behov berättigar till insatsen personlig assistans är en annan fråga. Detta beror på om hjälpen, i sin helhet eller delvis, är av tillräckligt kvalificerat slag, dvs. om den är av tillräckligt privat karaktär. Insatsen personlig assistans är nämligen förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag. Det behöver således inte vara så att all hjälp med ett grundläggande behov är av denna integritetskänsliga karaktär. Bedömningen av om hjälpen – helt, delvis eller

inte alls – är av sådan natur att den bör beaktas får avgöras efter en individuell bedömning av förhållandena i det enskilda fallet.

Av utredningen framgår att [REDACTED] varje natt behöver sondmatas. Hon matas manuellt med spruta, vilket innebär att en person aktivt måste hålla i och hantera sprutan under hela matningen. Sprutan är då instucken i en slang som går till en PEG på hennes mage. Eftersom det krävs att en annan person är mycket nära [REDACTED] kropp och aktiv i alla moment under sondmatningen anser kammarrätten att hela matningen är av så privat och integritetskänsligt slag att den ska beaktas vid bedömningen av rätten till personlig assistans. Det är i målet ostridigt att matningen tar 20 minuter per natt. Det innebär att en total tid om 2 timmar 20 minuter per vecka ska godtas för sondmatningen.

Stadsdelsnämnden har sedan tidigare godtagit att tidsåtgången för [REDACTED] [REDACTED] andra grundläggande behov uppgår till 4 timmar 59 minuter per vecka. När tiden för sondmatningen läggs till blir den totala tidsåtgången 7 timmar 19 minuter per vecka. Med hänsyn till tidsåtgången och vad som i övrigt kommit fram beträffande [REDACTED] hjälpbehov anser kammarrätten att hon har rätt till insatsen personlig assistans. Kammarrätten behöver därför inte närmare gå in på tidsåtgången för [REDACTED] [REDACTED] olika grundläggande behov i övrigt. Stadsdelsnämndens överklagande ska således avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Gertrud Forkman

Birgitta Henriksson

Katarina Dunnington
referent

/Jennie Wenneberg

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 3

DOM
2016-09-23
Meddelad i
GöteborgMål nr
2956-16**KLAGANDE**

[REDACTED]

Ombud: Johan Törvik
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro**MOTPART**Stadsdelsnämnden Norra Hisingen i Göteborgs kommun
Box 4053
422 04 Hisings Backa**ÖVERKLAGAT BESLUT**Stadsdelsnämnden Norra Hisingen i Göteborgs kommuns beslut
den 19 februari 2016**SAKEN**Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade, förkortad LSS**FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE**Förvaltningsrätten ändrar det överklagade beslutet och förklarar att [REDACTED]
[REDACTED] är berättigad till insatsen personlig assistans enligt 9 § 2 LSS.

Det ankommer på stadsdelsnämnden att bestämma omfattning av insatsen.

Dok.Id 400582

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 53197 400 15 Göteborg	Sten Sturegatan 14	031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se	031 - 711 78 59	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

██████████ har haft assistansersättning från Försäkringskassan. I samband med att hennes trakeostomi togs bort i slutet av år 2015 bedömde Försäkringskassan att hennes hjälpbehov med de grundläggande behoven understeg 20 timmar i veckan. Försäkringskassan beslutade därför att hon inte skulle få assistansersättning i fortsättningen. För att hon skulle hinna ordna behovet av stöd på annat sätt fick hon behålla assistansersättningen till och med mars 2016.

██████████ ansökte hos Stadsdelsnämnden Norra Hisingen i Göteborgs kommun om personlig assistans enligt 9 § 2 LSS.

Stadsdelsnämnden avslog hennes ansökan genom det överklagade beslutet med motiveringen att omfattningen av hennes hjälpbehov inte bedömdes vara tillräckligt stort för att berättiga till personlig assistans.

Förvaltningsrätten har den 31 mars 2016 beslutat att ██████████ ska ha rätt till insatsen personlig assistans enligt 9 § 2 LSS i omfattningen 7 timmar och 19 minuter per vecka i avvaktan på att förvaltningsrätten avgör målet slutligt.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att hon ska beviljas personlig assistans i sökt omfattning. Hon anför bl.a. följande. Hon har behov av personlig assistans för all vaken tid och för visst stöd på natten. Hon är diagnosticerad med en mycket ovanlig form av insulinreceptordefekt och fram tills nyligen hade hon en trakeostomi. Med anledning av sjukdomen är hon mycket småväxt och klarar inte av att sköta sin egen person som andra barn i hennes ålder. Hon

har under flera år varit beviljad personlig assistans och hon skulle inte genom insatser enligt socialtjänstlagen eller genom avlösarservice vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor.

Nämndens bedömningar, särskilt vad gäller föräldraansvaret, saknar stöd i rättspraxis och det är uppenbart att nämndens beslut är felaktigt. Hennes hjälpbehov, med undantag för insmörjning av händer, är ostridiga och nämnden har avslagit hennes ansökan om personlig assistans mot bakgrund av att de anser att stora delar av hennes behov av hjälp med på- och avklädning, personlig hygien och toalettbesök omfattas av föräldraansvaret. En nioåring klarar vanligtvis av att självständigt sköta samtliga de fysiska hjälpbehov som hon har och det finns därför inte något beaktansvärt föräldraansvar i hennes fall. Det finns praxis som visar på att föräldraansvaret inte alls ska beaktas för barn över nio år vad gäller personlig hygien. Samma slutsats går även att dra vad gäller på- och avklädning. Det saknas stöd för att strumpor, strumpbyxor och knappar inte ska beaktas vid bedömningen, särskilt med hänsyn till att det är fråga om kroppsnära kontakt.

Av RÅ 2009 ref. 57 framgår att det inte finns någon nedre tidsgräns för att vara berättigad till personlig assistans och att såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter måste beaktas. Samtliga hennes hjälpbehov kräver särskild kunskap med hänsyn till hennes svårbehandlade diagnos och hennes hjälpbehov uppstår mycket frekvent, bl.a. med tanke på hennes behov av hjälp vid toalettbesök.

Den tid som nämnden uppskattat för grundläggande behov är för låg med hänsyn till oskäligen avdrag för föräldraansvar och med tanke på att tiden för sondmatning inte beaktats. Även om hennes behov av tillsyn har förändrats då hon inte längre har en trakeostomi har hon fortfarande ett behov av konstant vuxennärvaro på grund av omfattande behov av motiveringsinsatser men främst med hänsyn till hennes sjukdom. Sjukdomen kräver att

hennes näringsintag övervakas och att hon följer ett strikt dietschema vilket hon inte förmår att göra själv. Det handlar om hjälpbehov som vida överstiger det behov av tillsyn som barn i motsvarande ålder har.

Vad gäller matningen via PEG är den av såväl privat som integritetsnära karaktär och ska närmast jämföras med matning. Genom sondmatning får hon välling och mediciner via en spruta. Familjen har fått information om att näringen inte ska ges allt för snabbt och det tar därför 20 minuter att trycka in näringen i sonden med hjälp av spruta. Den som hjälper henne måste därför vara aktiv under hela momentet varför hela momentet bör räknas in i hennes grundläggande behov. Hänsyn har inte heller tagits till att hon vid två tillfällen per vecka behöver extra välling. Sondmatning är inte något som faller under föräldraansvaret för en nioåring.

Stadsdelsnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. ■■■■■ uppnår inte kriterierna för att bli beviljad personlig assistans enligt LSS. Hennes behov av tillsyn under skoltid ska tillgodoses av skolan och hennes behov av omvårdnad och tillsyn i hemmet ska tillgodoses av hennes föräldrar. Föräldrarna har även möjlighet att begära andra insatser enligt LSS så som avlösarservice och ledsagning. ■■■■■ ■■■■■ klarar många moment självständigt och hon är enbart i behov av hjälp vid några vardagliga moment.

Det behov som ■■■■■ har av att motiveras vid olika moment bedöms inte som en del av grundläggande behov. Det finns även praxis gällande att en tidsåtgång för hjälp med de grundläggande behoven om sex timmar per vecka är allt för liten för att rätt till personlig assistans enligt LSS ska föreligga.

Föräldrarna angav tid för måltid på natten i samband med tillsyn under natten och måltiden räknades därför som ett övrigt behov.

Försäkringskassan menar att den hjälp som behövs för att starta och avsluta en sondmatning normalt sett bör kräva fysisk närhet av en annan person, det beror dock på situationen. I [REDACTED] fall anser nämnden att det inte är fråga om hjälp som är av så integritetskänslig karaktär att det kan bedömas som ett grundläggande behov.

Det finns praxis från Högsta förvaltningsdomstolen (RÅ 1997 ref. 23) och från kammarrätterna som påtalar att det föreligger ett föräldraansvar för barn upp till 12 års ålder. I läkarintyget framkommer att en förälder kan genomföra momentet och vårdnadshavarna till barn med funktionshinder har likasom andra vårdnadshavare enligt föräldrabalken ett ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser

LSS innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer med varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (1 § 3 LSS).

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt (7 § första meningen LSS).

Insatserna för särskilt stöd och särskild service är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den

del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (9 § 2 LSS).

Med personlig assistans enligt 9 § 2 LSS avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 LSS för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

Utredningen i målet

I stadsdelsnämndenämndens utredning daterad den 19 februari 2016 anges följande gällande de bedömningar som nämnden gjort av [REDACTED] behov. Vad gäller dusch bedömer nämnden att hon har ett visst behov av stöd och hjälp vid duschmomentet även fast det föreligger ett visst föräldraansvar. Vid varje duschtillfälle är 15 minuter skälig tid att beakta och totalt blir det 30 minuter per vecka. Vid avtvättning beaktas ingen tid för handtvätt då hon klarar av att göra det helt själv och behov av motivation och tillsägelser räknas inte som grundläggande behov. Det är dock skäligt att beakta tid för underlivstvätt med 50 minuter per vecka då det går utöver normalt föräldraansvar. Gällande insmörjning är det skäligt att beakta 5 minuter efter varje dusch då hon har svårt att komma åt på hela kroppen samt 3 minuter per dag för insmörjning av underlivet vilket bedöms överstiga normalt föräldraansvar. Sammanlagt blir det 31 minuter per vecka för insmörjning. Vad gäller hjälp med nagelvård bedöms det vara normalt förekommande att barn i motsvarande ålder behöver hjälp med att klippa sina naglar men hennes särskilda nagelväxt gör att det är skäligt att beakta 15 minuter per vecka. Det saknas skäl att beakta tid för tandborstning då det är

rekommenderat att föräldrar hjälper sina barn med tandborstning upp till 12 års ålder. Gällande hårvård bedöms det vara normalt förekommande att barn i motsvarande ålder får viss hjälp men till följd av hennes kortvuxenhet finns det skäl att beakta 20 minuter per vecka för hjälp. Vid toalettbesök har [REDACTED] yrkat tid för 5 minuter vid 20 tillfällen per dag. Hon har även uppgett att hon behöver hjälp att komma upp på toalettstolen då hon befinner sig på toaletter utanför hemmet. Då det föreligger ett visst föräldransvar och hon kan sköta toalettbesöket själv och hon bara behöver viss hjälp med att torka sig bedöms det skäligt att beakta 1 minut per yrkat tillfälle. Tiden för hjälp vid toalettbesök uppgår till 2 timmar och 33 minuter per vecka. Den sammanlagda tiden för hennes grundläggande behov uppgår till 4 timmar och 59 minuter per vecka.

[REDACTED] adjungerad professor och sektorchef, anger i läkarintyg den 14 mars 2016, bl.a. följande. [REDACTED] har ett extremt ovanligt genetiskt tillstånd klassat som Rabson-Mendenhall syndrom vilket innebär att hennes insulin inte ger effekt på hennes insulinreceptorer. Kroppen kan därför inte utvecklas på ett normalt sätt. Hon har en så kallad PEG, dvs. en infart för mediciner och i viss mån mat som exempelvis välling. Hon behöver konstant hjälp av en vuxen för att klara sin ADL då alla moment i vardagen innebär en stor utmaning. Hennes hår och naglar har en speciell utformning och behöver särskild omvårdnad vilket hon inte kan klara på egen hand på länge än. På grund av svag muskulatur är det svårt för henne att sköta på- och avklädning vilket tar lång tid att genomföra. Hennes komplicerade sjukdom kräver en ingående kunskap om hennes situation. Hon står på en kombinationsbehandling av olika läkemedel för att hålla hennes blodsocker i schack och dessutom behöver medicin och välling tillföras via knappen på magen nattetid. Hon behöver ständig support av en vuxen assistent för att klara sin tillvaro.

Förvaltningsrättens bedömning

██████████ tillhör personkretsen enligt 1 § 3 LSS. Frågan i målet är om hon behöver hjälp med de grundläggande behoven i sådan omfattning att hon har rätt till insatsen personlig assistans enligt LSS.

██████████ har anfört att stadsdelsnämnden i allt för stor utsträckning tagit hänsyn till föräldraansvaret vid beräkningen av hennes hjälpbehov. Förvaltningsrätten konstaterar att det normala föräldraansvaret ska beaktas på så sätt att det bara är hjälpbehov som går utöver vad som är normalt för ett barn i ifrågavarande ålder som ska läggas till grund för bedömningen av behovet av personlig assistans. Föräldraansvaret minskar med barnets stigande ålder. ██████████ är nio år och det föreligger fortfarande ett visst föräldraansvar vid såväl grundläggande behov som övriga behov. Förvaltningsrätten anser att den tid för föräldraansvar som nämnden beaktat vid de olika momenten är skälig och inte bedöms gå utöver vad som är normalt för ett barn i ifrågavarande ålder.

Högsta förvaltningsdomstolen har uttalat att det inte är möjligt att ställa upp någon undre tidsgräns för när behoven är tillräckligt stora för att bevilja personlig assistans. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även om inte själva tidsåtgången är påfallande stor måste en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter specifik kompetens. Även hur ofta hjälpen behövs framstår som en viktig faktor (RÅ 2009 ref. 57).

Stadsdelsnämnden har kommit fram till att ██████████ behov av hjälp med de grundläggande behoven uppgår till 4 timmar och 59 minuter

per vecka och att hon 20 gånger per dag har behov av hjälp vid toalettbesök. Förvaltningsrätten bedömer därför med hänsyn till tidsåtgången och frekvens att [REDACTED] behov av hjälp med de grundläggande behoven är av sådan art och omfattning att hon är berättigad till insatsen personlig assistans enligt LSS redan genom den tid som stadsdelsnämnden godtagit.

Utöver den av stadsdelsnämnden godtagna tiden bedömer förvaltningsrätten att den måltid med välling och mediciner som [REDACTED] får via PEG åtminstone en gång varje natt också utgör ett grundläggande behov. Detta med anledning av att den hjälp som hon behöver i samband med matningen via PEG kräver fysisk närhet under hela momentet och är av ett integritetskänsligt slag.

Sammanfattningsvis anser förvaltningsrätten att [REDACTED] grundläggande behov är sådana att hon är berättigad till personlig assistans enligt 9 § 2 LSS. Därmed är hon även berättigad till personlig assistans för andra personliga behov. Det bör ankomma på stadsdelsnämnden att närmare utreda omfattningen av behovet vid sondmatning och av andra personliga behov samt att bestämma omfattningen av den personliga assistansen. Det överklagade beslutet ska därför ändras och [REDACTED] förklaras berättigad till insatsen personlig assistans enligt 9 § 2 LSS.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1B)

Mattias Almqvist
Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Pontus Båth, Jonas Lundgren och Karin Nodin deltagit.

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Linnea Färnstrand.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.